

Riktlinje för hjälpmedelsförskrivning. Ortopedtekniska hjälpmedel. Hälso- och sjukvård Region Gävleborg

Innehåll

Syfte och omfattning.....	2
Allmänt	2
Upphandlad leverantör	2
Ansvar och roller	3
Verksamhetschef	3
Vårdenhetschef/enhetschef	3
Förskrivare.....	3
Beskrivning.....	3
Förskrivning	3
Ordination/rekvisition av ortopedtekniska hjälpmedel	3
Egenansvar	3
Definitioner.....	4
Ortos	4
Protes.....	4
Ortopediska skor	4
Behandlingsskor.....	4
Ortossko.....	4
Formgjuten hårdsits	4
Shapesits	4
Ståskal	4
Nyförskrivning	4
Återförskrivning	5
Anpassning	5
Kostnadsansvar	5
Generellt.....	5
Samråd vid bedömning	5
Medicinska indikationer och behandlingshjälpmedel.....	5
Medicinska indikationer;.....	5
Behandlingshjälpmedel	6
Värmebehandlingshjälpmedel.....	6
Produktspecifika kriterier	7
Uppföljning.....	8
Dokumentinformation	8
Plan för kommunikation och implementering	9
Referenser.....	9

Syfte och omfattning

Bedömningskriterier för produktområde Hjälpmedel burna på kroppen för att stödja neuromuskuloskeletala eller rörelserelaterade funktioner (ortoser) och ersätta kroppsstrukturer (proteser) Dessa innefattas under ISO-kod 06 (ISO-kod 06 30, andra proteser än extremitetsproteser såsom tex peruker innefattas inte i denna riktlinje utan det behandlas i separat riktlinje ID 09-664867)

I denna riktlinje inbegrips även Hjälpmedel för värmebehandling då dessa kan rekvireras från ortopedteknisk verksamhet. ISO-kod 04 30 03

Övergripande rutin ”Hjälpmedel, Hälso- och sjukvård. Region Gävleborg, platina ID 09-63297” är styrande.

Allmänt

Inom hälso- och sjukvård är behandling med ortopedtekniska hjälpmedel en naturlig del. Denna behandling kan vara av tillfällig karaktär eller mer långvarig.

Upphandlad leverantör

Omfattning av upphandlade verksamheter:

- Ortopedteknisk verksamhet upphandlas av Region Gävleborg, aktuell leverantör fr.o.m. 20230601 är Aktiv ortopedteknik i Sverige AB. Kontraktstiden är 6 år på detta avtal.
- Formgjutna hårdsitsar upphandlas separat av Region Gävleborg, aktuell leverantör fr.o.m. 20230601 är Anatomic Sitt.

Mål och inriktning är att:

Leverantören ska ansvara för den ortopedtekniska verksamheten i Regionen och

- i samarbete med förskrivare inom gällande regelverk utprova, anpassa och tillhandahålla optimala ortopedtekniska hjälpmedel som svarar mot patientens behov
- erbjuda behandling/utprovning av god kvalitet. Ett bra bemötande och hög patienttillfredsställelse ska vara en målsättning för verksamheten
- Leverantören åtar sig att följa de regler och rutiner som Regionen fastställt för beställning av ortopedtekniska hjälpmedel. Endast beställning utfärdad av behörig förskrivare får utföras.

Ansvar och roller

Verksamhetschef

- Utser förskrivare eller delegerar uppgiften till vårdenhetschef.
- Är ansvarig för att tillse att tillämpliga lokala rutiner finns samt att förskrivare har tillräcklig kompetens för arbetsuppgiften.

Vårdenhetschef/enhetschef

- Ansvarar för att tillse att riktlinjen är känd och tillämpad
- Utser förskrivare vid delegerad arbetsuppgift i enlighet med gällande rutiner och håller aktuell förteckning över förskrivare.

Förskrivare

- Ansvarar för att riktlinjen används och följs i det dagliga arbetet.

Beskrivning

Förskrivning

Flera yrkeskategorier kan förskriva ortopedtekniska produkter om de blivit utsedda i enlighet med Ansvar och roller ovan. Läkare, fysioterapeut, arbetsterapeut, diabetessjuksköterska m.fl. kan vara aktuella beroende på produkt som avses.

Ordination/rekvisition av ortopedtekniska hjälpmedel

Vid förskrivning där produkten behöver provas ut av upphandlad leverantör ska [Ordination/rekvisition av ortopedtekniskt hjälpmedel ID 09-617828](#) användas.

Mall finns även tillgänglig i Melior och PMO.

Rekvisitionen gäller 1 år från utfärdandet. Antal uttag specificeras i löptext i dokumentet av förskrivaren.

Egenansvar

Produkter som inte kräver hälso- och sjukvårdens bedömning, utprovning/anpassning och uppföljning, utan efter rådgivning kan provas ut av personen själv, eller med hjälp av annan, är egenansvar. Patienten betalar själv för dessa produkter. Nedan ges några exempel på produkter som är egenansvar.

- Mjuka ortoser såsom tex mjuk halskrage, epiconylitbandage, elastiskt band till fot/knä (typ 8:an), schlatterband, värmande/stödjande knäskydd.
- Fotriktiga skor och sulor/inlägg från tex sporthandel.

- Produkter som endast ska användas i syfte att utöva idrott eller andra fritidsaktiviteter (oavsett barn/vuxen).

Definitioner

Ortos

En ortos är ett kroppsburet hjälpmedel som vanligen används för att mekaniskt påverka rörelseapparaten genom tryck mot kroppsdelarna. Syftet kan exempelvis vara att lindra smärta, underlätta gång eller motverka kontrakturer (felställningar) i leder. Begreppet ortos innefattar en stor grupp hjälpmedel, inklusive korsetter, skoinlägg, knä-, ankel- och handledsortoser

Protes

Proteser är hjälpmedel som appliceras utanpå kroppen och som används för att helt eller delvis ersätta en förlorad eller skadad kroppsdel (extremitet avses i detta dokument).

Ortopediska skor

Skor avsedda att användas för att kompensera strukturella och funktionella missbildningar eller skador på en persons ben, fotled och fot.

Behandlingsskor

Skor som används vid behandling under en begränsad tid. Skorna har plats för förband, inlägg, avlastningar av sår. Skorna har normalt stel sula och gåvagg.

Ortossko

För patienter som använder nedre extremitetsortoser i kombination med skor kan det finnas behov av att använda skor med extra mycket volym för att ortosen ska få plats. Skor kan då förskrivas som ortossko.

Formgjuten hårdsis

Gjutna plastsitsar med polstring tillverkade efter avgjutning eller scanning. Sitsen monteras på regionens utbud av t.ex. rullstol eller arbetsstol.

Shapesits

Hårt plastskal med en kärna av skum, tillverkade efter avgjutning eller scanning.

Ståskal

Gjutna plastskal tillverkade efter avgjutning eller scanning.

Nyförskrivning

innebär att det är första gången patienten får hjälpmedelstypen förskriven (t.ex. formgjuten hårdsis).

Återförskrivning

innebär att patientens behov har förändrats, t.ex. pga. kraftig viktförändring, men grundkriteriet kvarstår och åtgärden kan inte klassas som en anpassning.

Anpassning

Med anpassning menas att det görs en förändring av hjälpmedlet inom ramen för bruksanvisningen, t.ex. att det omformas genom värme/böckning eller att tillbehör avsedda för produkten används. Om förändringar görs utanför ramen av bruksanvisningen blir produkten en [specialanpassning](#) med annat regelverk.

Kostnadsansvar

Generellt

Generellt gäller att kostnadsansvaret för den önskade åtgärden och hjälpmedlet åligger den verksamhet där patienten huvudsakligen vårdas/följs. Speciella fall finns beskrivet i tabell 1 nedan.

Samråd vid bedömning

Där osäkerhet råder kring val av produkt (gällande t.ex. grad av tekniskt avancemang kontra behov) hanteras dessa frågor via "samrådsgrupp" med förskrivare, ansvarig verksamhetschef (alternativt vårdenhetschef om denne har mandat att ta de ekonomiska besluten), samt ortopedingenjör. Samrådet ska avslutas med en tydlig plan och ekonomiska kalkyl och beslut om förskrivning ska vara genomförd innan patienten provar produkter.

Medicinska indikationer och behandlingshjälpmedel

Medicinska indikationer;

diagnosområden med permanent funktionsnedsättning enligt nedan:

- Diabetes mellitus
- Inflammatoriska reumatoida sjukdomar
- Grava artroser
- Medfödda missbildningar
- Resttillstånd efter frakturer
- Neurologiska sjukdomar
- Centrala och perifera pareser
- Amputationer
- Hypermobilitetsspektrumstörning (HSD)
- Cancersjukdomar med påverkan på det muskuloskeletala systemet
- Nedsatt hållfasthet i skelettet (osteoporos)

Behandlingshjälpmedel

Behandlingshjälpmedel är till exempel ortoser som ordineras under en begränsad tid, men även hjälpmedel som används för att exempelvis fördröja en operation. Till gruppen räknas också behandlingsskor (ej egenavgift, till skillnad från ortopediska skor) vid diabetes/kärlsjuka eller andra typer av ortoser i samband med trauma/operationer eller annan behandling för att säkerställa ett gott medicinskt resultat.

För exempel se nedan (inte fullständig lista):

- Korsbandsopererade
- Meniskopererade som har rörelserestriktion
- Humerusfrakturer
- Axelledsluxationer
- Medfödda höftledsluxationer hos barn
- Svårare fotledsdistorationer
- Hand/ handledsfrakturer
- Hälseneskador
- Benlängdsskillnad efter höftplastikoperation

Värmebehandlingshjälpmedel

I de fall där egenvårdsprodukter inte är tillräckliga eller inte finns tillgängliga i storlek i öppna handeln kan värmehjälpmedel förskrivas för att förebygga sårbildning och smärta. Den avsedda effekten är att generera tilläggsvärme som skall ersätta kroppens nedsatta förmåga att själv generera värme, ofta som följd av skador eller annan sjukdom som hindrar den normala blodcirkulationen.

Olika orsaker till nedsatt förmåga kan vara:

- Raynauds sjukdom, Systemisk Skleros, vibrationsskador, nervskador eller trauman med krosskador eller amputationer som följd.

Även för barn och ungdomar är indikation för förskrivning av värmebehandlingshjälpmedel smärta och sårbildning/risk för sårbildning till följd av nedsatt blodcirkulation. Förskrivning sker på medicinska grunder och görs därför av barnneurolog alternativt barnläkare på BUH.

Förskrivning enbart för möjliggörande av fritidsaktiviteter utomhus vintertid görs inte.

Produktspecifika kriterier

Produkt	Anmärkning
Skor vid onormal förslitning	För patienter med funktionshinder som medför onormal förslitning. Patienten betalar egenavgift i enlighet med avgiftshandboken för 4 par/år. Vid behov av fler par betalas ingen avgift
Ortopediska skor, inkl. vinterskor och sandaler	Kan förskrivas: -När skon alltid används i kombination med ortos -När patienten inte använder ortoser men skons stabilitet och uppbyggnad har en avgörande betydelse för förmågan att gå. -Vid kraftiga felställningar och/eller missbildningar som ej gör det möjligt att använda skor som finns på öppna marknaden. Patienten betalar egenavgift i enlighet med avgiftshandboken.
Ortoskor	Vid förskrivning av specialanpassad AFO eller KAFO som ska användas dagtid kan upphandlad leverantör av ortopedtekniska hjälpmedel vid bedömt behov komplettera beställningen med ortoskor. (utan att begära ny remiss)
Anpassning av egenköpta skor	I de fall problemen kan lösas genom Anpassning av skor som finns att köpa i handeln ersätter Region Gävleborg Anpassningen (kan exv gälla byte till kardborreknäppning) -Anpassningen måste utföras av ortopedteknisk verkstad -Skor i allmänna handeln ska alltid ha undersökts och uteslutits innan rekvisition för Anpassningen skrivs.
Skor vid olikstora fötter	Till barn – minst en storleks skillnad (7 mm) Max 4 par per år. Egenavgift enligt avgiftshandboken Till vuxen endast när ortopedingenjör krävs, annars egenansvar. Max 2 par per år. Egenavgift enligt avgiftshandboken.
Ortopediska inlägg	Egenansvar gäller för lågprioriterade tillstånd som hallux valgus, pes planovalgus. Om inlägg förskrivas betalar regionen endast för ett par åt gången/år. Kostnaden för ytterligare inlägg får patienten betala själv. Till barn kan två par inlägg/år förskrivas.
Sko/klackförhöjning vid benlängdsskillnad	Till barn – ingen höjdgräns Förstagångsförskrivning max 5 par skor/år. Därefter 2-3 par skor/år Till vuxen $\geq 1,5$ cm. 2 par skor/år
Dorsalskenor/Dictusband	Gångbedömning av Fysioterapeut krävs
Cervikothorakala ortoser	Mjuka nackkragar kan endast förskrivas om de behöver

	anpassas eller om storlek ej finns tillgänglig i allmänna handeln.
Spinala ortoser (korsetter)	För vuxen gäller att nyförskrivning och kostnadsansvar ligger på VO ortopedi. Återförskrivning samt justeringar och anpassningar bekostas av primärvård. För barn gäller att vid nyförskrivning av behandlande korsetter ligger kostnadsansvar på VO ortopedi, medan icke behandlande bekostas av BUH eller BUS
Formgjutna hårdsitsar	För vuxen. Justeringar och anpassningar liksom underrede/ chassi bekostas av primärvård. För barn gäller att nyförskrivning och kostnadsansvar ligger på VO ortopedi. Underrede bekostas av BUH eller BUS
Shapesitsar	För vuxen. Justeringar och anpassningar liksom underrede/ chassi bekostas av primärvård. För barn gäller att nyförskrivning och kostnadsansvar ligger på VO ortopedi. Underrede samt återförskrivningar bekostas av BUH eller BUS
Ståskal	För vuxen ligger kostnadsansvar på primärvården. För eventuella ståstöd eller andra hjälpmedel som behövs för att hantera ståskalet ligger kostnadsansvaret på Primärvården. För barn ligger kostnadsansvar på BUH eller BUS
Värmebehandlingshjälpmedel: Värmesulor, värmestrumpor, värmehandskar	För vuxen och barn ligger kostnadsansvaret på förskrivande enhet inom specialistvården.

Tabell 1.

Uppföljning

Uppföljning sker i enlighet med förskrivningsprocessen (2 kap. 3§ HSLF-FS 2021:52)

Dokumentinformation

Dokumentet reviderat våren 2024 av samordnare/sakkunnig Magnus Dahl tillsammans med arbetsgrupp från fysioterapi specialistvård, arbetsterapi specialistvård samt barn-och ungdomshabiliteringen. Aktiv ortopedteknik har getts möjlighet att inkomma med synpunkter. Tillägg under produktspecifika kriterier i denna version är kommentar gällande ortoskor samt justering under formgjutna hårdsitsar och shapesitsar. Övriga korrigeringar markerade med streck till vänster om korrigerat stycke/text.

Dokumentet faktagranskat innan fastställande av Viola Antman, VEC ortopedmottagningen, Eva Ahlmén Åström, kvalitetssamordnare ortopedkliniken

Beskrivning

Dokumentnamn: Riktlinje för hjälpmedelsförskrivning. Ortopedtekniska hjälpmedel. Hälso- och sjukvård Region Gävleborg

9(9)

Dokument ID: 09-166142

Giltigt t.o.m.: 2025-11-04

Revisionsnr: 9

samt medicinskt granskat av Per Melander medicinsk rådgivare på Hälsovalskontoret.

Plan för kommunikation och implementering

Information om riktlinjen ges på Sortimentsråd Hjälpmedel SAM samt Hjälpmedelsgrupp för vidare spridning i respektive organisation. Kvalitetssamordnare inom primärvård och kvalitetssamordnare för vårddokumentation läggs som extra uppföljare. Hälsovalskontoret kommunicerar ut riktlinjen till privata vårdgivare med avtal. Efter fastställande läggs dokumentet sökbart på samverkanswebbens hjälpmedelssida.

Referenser

Dokumentnamn	Plats
Hjälpmedel Rutin hälso- och sjukvård ID 09-63297	Platina/samverkanswebben
Avgiftshandboken ID 05-35663	Platina/samverkanswebben
Ordnation/requisition av ortopedtekniskt hjälpmedel ID 09-617828	Platina/samverkanswebben